

Nr 293.

Av herrar **Ljungqvist** och **Henriksson**, *angående en revision av gällande kreditutfästelser gentemot utlandet.*

Den allvarliga försämring, som inträtt i vårt lands ekonomiska läge och som framför allt tar sig uttryck i en påtaglig brist på jämvikt mellan penningmängd och varumängd, gör det påkallat att fästa särskild uppmärksamhet vid de omfattande förpliktelser, som vi genom olika kreditavtal iklätt oss gentemot utlandet. Att dessa förpliktelser genom en vid tiden för deras tillkomst rådande överskattning av våra ekonomiska resurser kommit att få alltför stora dimensioner, torde numera tämligen allmänt erkännas. Som en naturlig konsekvens härav borde — därest man icke är beredd att med öppen blick gå in för en motsvarande nedpressning av den egna levnadsstandarden — försök göras att få till stånd erforderlig uppmjukning av dessa förpliktelser. Icke minst gäller detta det mest omfattande kreditleveransavtal vårt land slutit, nämligen det avtal med Sovjetunionen, som beslöts av 1946 års riksdag. Vi tillåta oss erinra om den allvarliga kritik mot utformningen och storleksordningen av detta avtal, som föregick riksdagsbeslutet. Utvecklingen torde mer än väl ha visat, att denna kritik var välgrundad. Som det nu är, stå vi inför åtagandet att under flera år framåt avhända oss en väsentlig och betydelsefull del av vår produktion utan att, på lång tid erhålla någon motprestation vare sig i form av varor eller av för import erforderliga valutor. Och detta i ett läge, då vår produktionskraft i största möjliga utsträckning borde inriktas på att öka den varumängd som är tillgänglig dels för nödvändig inhemsk konsumtion och dels för sådan export, som mera omedelbart kan ge oss varor och valutor såsom motprestation. Det kan nu visserligen sägas, att nyssnämnda kreditavtal endast är ett »ramavtal» och att det formellt står de enskilda industrierna fritt att helt eller delvis avböja sin medverkan. Härvidlag bör emellertid hänsyn tagas dels till regeringens åtagande enligt avtalet att »inom ramen för sin kompetens» medverka till avtalets fullföljande och dels till frånvaron i avtalstexten av erforderliga reservationer beträffande den svenska industriens möjligheter att gå i land med utfästelserna.

Över huvud taget måste, såsom i de tidigare diskussionerna påpekats, omständigheterna vid avtalets uppgörande sägas vara anmärkningsvärda. Till grund för de svenska industriernas preliminära leveranserbjudande låg en rundskrivelse med bland annat följande påpekande: »Vid bedömandet av

leveransförmågan behöver hänsyn ej tagas till materielfrågan, som kommer att bedömas centralt av industrikommissionen.» Detta meddelande torde — även om vissa reservationer sedermera gjordes — ha medfört, att industrier-na, i förlitan på att de skulle komma i åtnjutande av tilldelning från industrikommissionen av för leveranserna erforderlig materiel, avgåvo högre leveranserbjudanden än de eljest skulle ha gjort. Emellertid torde det komma att visa sig, att den sålunda utfästa förutsättningen icke kan infrias. När på sin tid betänkligheter från industriens håll framfördes mot avtalet med hänsyn till att det kunde visa sig bli svårt att anskaffa erforderlig materiel till leveranserna, förefaller det, som om man har byggt ett avvisande av dessa betänkligheter på bland annat den omständigheten, att vårt land då ägde stora valutareserver till sitt förfogande.

Det bör observeras, att de svenska industrier, som skulle komma att beröras av beställningarna under avtalet, numera i stort sett äro fullbelagda med order för hela den tid, som avtalet omfattar. I dagens läge torde därför de flesta svenska industrier ha svårt att mottaga ytterligare sådana beställningar till större belopp.

Sedan kreditförhandlingarna genomförts och sedan de större hittillsvarande kontrakten avslutats, har vidare leveranskapaciteten inom den svenska industrien rätt avsevärt försämrats. Materielfrågan har sålunda blivit svårare än någonsin. Även om vissa, ehuru ett fåtal, av de i avtalet engagerade industrierna redan tillfredsställt sitt materielbehov för dessa leveranser, torde man på andra håll bedöma möjligheterna att anskaffa erforderlig materiel mycket pessimistiskt. Det är icke endast så, att råmaterial fattas, utan även en hel del halvfabrikat, vilka skulle levereras från andra svenska industrier. Härigenom uppstår lätt s. k. kedjeförsening beträffande leveranserna. Vidare har ju också under innevarande höst genomförts en olje- och elransonering även för industriens del. Då man sålunda måste räkna med stora förseningar av de kontrakterade leveranserna, torde mycket svåröverbanneliga hinder föreligga för att leveranserna skola kunna fullgöras för hela kreditbeloppet under avtalstiden.

Det förändrade ekonomiska läget i Sverige får givetvis konsekvenser icke endast i förhållande till våra kreditåtaganden i fråga om Sovjetunionen utan i fråga om alla de länder, till vilka svenska krediter lämnats. Ett obestriddigt faktum är att vår kreditgivning för närvarande känns som en mycket tung och hämmande belastning på det svenska näringslivet och att den i en beklaglig utsträckning hindrar och än mer kommer att hindra vår produktion från att anpassa sig efter de med hänsyn till det rådande ekonomiska läget mest lämpade utvecklingslinjerna.

De synpunkter, som här i korthet utvecklats, göra det enligt vår uppfattning angeläget, att åtgärder snarast vidtagas i syfte att om möjligt söka erhålla en revision av våra kreditutfästelser gentemot utlandet och av därmed förenade villkor om återbetalning m. m. Till stöd härför tillåta vi oss

i övrigt hänvisa till riksbanksfullmäktiges skrivelse till Konungen av den 17 oktober 1947, vari fullmäktige jämlikt sitt ansvar såsom främste vårdare av landets penningväsen icke blott klart avstyrkte ytterligare kreditgivning eller prolongering av utestående krediter utan jämväl påyrkade en »omprövning såväl av utnyttjandet av utfästa, men ej disponerade kreditbelopp som av frågan om återbetalningen av de krediter, som redan lämnats till utlandet». Ovidkommande prestigeskäl böra icke få stå hindrande i vägen för skyndsamma åtgärder i denna riktning, vilka framstå såsom i hög grad betydelsefulla icke minst för ett återvinnande av vår ekonomiska samhällsbalans. Det är dessutom långt ifrån uteslutet, att förhållandena i de länder, med vilka Sverige har träffat kreditavtal, nu eller inom den närmaste framtiden ha förändrats eller komma att förändras i sådan mån, att de kunna tänkas vara villiga gå med på en revision av bestämmelserna i dessa avtal.

Vi få alltså hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om skyndsam undersökning rörande möjligheterna att med hänsyn till landets försämrade ekonomiska läge få till stånd en revision av gällande kreditutfästelser gentemot utlandet.

Stockholm den 24 januari 1948.

Gunnar Ljungqvist.

Torsten Henriksson.
